

Волинський національний університет ім. Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра політології та публічного управління

Юрій Борейко

ФІЛОСОФІЯ

Методичні рекомендації до освітнього компонента

Луцьк – 2024

УДК 101/141(072)

Б 82

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 20.11.2024 р.)*

Рецензент:

Москвич О. Д. – кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри культурології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Борейко Юрій

Б 82 Філософія: методичні рекомендації до освітнього компонента / Волинський національний університет ім. Лесі Українки, факультет історії, політології та національної безпеки, кафедра політології та публічного управління. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. 49 с.

Методичні рекомендації складено відповідно до силабусу нормативного освітнього компонента «Філософія». Подано опис структури освітнього компонента, тематичний план змістових модулів, теми семінарських занять, завдання для самостійної роботи, тестові завдання, питання для підготовки до заліку, методи контролю, перевірки та оцінювання знань, список джерел.

Рекомендовано здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання.

УДК 101/141(072)

© Борейко Ю. Г., 2024

© Волинський національний університету імені Лесі Українки, 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Структура освітнього компонента.....	6
Тематичний план змістових модулів.....	8
Плани практичних занять.....	16
Індивідуальне навчально-дослідне завдання.....	18
Тестові завдання до змістових модулів.....	20
Перелік питань для підготовки до заліку.....	41
Політика оцінювання знань здобувачів освіти.....	44
Рекомендована література та інтернет-ресурси.....	47

ВСТУП

У методичних рекомендаціях обґрунтовується предмет філософії, розкривається значення філософії для формування критичного мислення, акцентується увага на практичному застосуванні філософії у різних сферах людської діяльності. Успішне засвоєння освітнього компонента «Філософія» здобувачами освіти сприяє в обранні теми наукового дослідження, підготовці курсової і випускної кваліфікаційної роботи. Вивчення освітнього компонента ґрунтується на теорії та практиці використання філософської методології у науковому пізнанні з метою розуміння суспільних явищ, подій, процесів.

Силабус нормативного освітнього компонента «Філософія» складений згідно освітньо-професійних програм підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Вивчення освітнього компонента відбувається протягом одного семестру. Силабус містить два змістові модулі: 1) Філософія як універсальне знання. Історія філософії; 2) Філософські проблеми розуміння та пізнання світу і людини.

Предметом освітнього компонента є засвоєння знань про специфіку філософського знання, особливості історичних типів філософії, проблеми історії філософської думки, світ, людину, суспільство, філософським вченням про буття, філософію пізнання, діалектику як теорію і метод, філософію свідомості, теорію цінностей.

Мета освітнього компонента «Філософія» – вивчення основних напрямів світової філософської думки, теоретичних і методологічних основ філософії, формування та збагаченні культури мислення та світоглядної культури, засвоєння загальнолюдських цінностей і пріоритетів.

Завдання: 1) набуття вміння аналізувати філософські погляди та концепції; 2) оперувати основними поняттями; 3) обґрунтовувати власні думки; 4) застосовувати прийоми критичного мислення; 5) розкривати зв'язки між подіями, явищами і процесами; 6) виявляти й аналізувати суперечності суспільного життя.

У процесі викладання освітнього компонента використовуються традиційні методи – дослідницький, пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод групових проєктів.

Аналіз матеріалу і постановка проблеми здобувачами освіти супроводжується самостійним вивченням різних джерел та виконанням

пошукової роботи. Дослідницька діяльність найповніше виявляє ініціативу, самостійність, творчий підхід.

Пояснювально-ілюстративний метод передбачає засвоєння навчального матеріалу на лекціях, у процесі аналізу методичних посібників та підручників, зокрема, електронних, ресурсів з мережі Інтернет.

Перевага репродуктивного методу полягає у можливості передачі значного масиву інформації шляхом використання вивченого матеріалу за допомогою зразків чи правил. Навчальна діяльність здобувачів ґрунтується на правилах, інструкціях, розпорядженнях щодо ідентичних із зразком ситуацій, тобто характеризується алгоритмічністю виконання роботи.

За допомогою методу групових проєктів організовується групова робота, мета якої полягає у визначенні та постановці проблеми, віднайденні, опрацюванні та представленні матеріалів з філософії.

Викладання освітнього компонента передбачає застосування інноваційних методів навчання, зокрема вивчення кейсів, моделювання елементів професійної діяльності.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				Форма контролю / бали
		Лек.	Лабор. (Семін.)	Сам. роб.	Конс.	
Змістовий модуль 1. Філософія як універсальне знання. Історія філософії						
Тема 1. Сутність філософії та її роль у суспільстві	6	2	2	2		Т (2), Д (3), ІРС (2) / 7
Тема 2. Історичні типи філософії	4	2		2		П (3)
Тема 3. Особливості та фундаментальні проблеми античної філософії	6	4		2		П (3)
Тема 4. Філософія середньовіччя та епохи Відродження	6	4		2		П (3)
Тема 5. Західноєвропейська філософія Нового часу (XVII – XVIII ст.)	6	4		2		П (3)
Тема 6. Німецька класична філософія	6	4		2		П (3)
Тема 7. Сучасна світова філософія	6	4		2		П (3)
Тема 8. Українська філософія у контексті світової культури	8	2	2	4		Т (2), Д (4), ІРС (2) / 8
Разом за змістовим модулем 1	48	26	4	18		33 бали
Змістовий модуль 2. Філософські проблеми розуміння та пізнання світу і людини						
Тема 9. Філософське вчення про буття	7		2	4	1	Т (2), Д (4), ІРС (2) / 8
Тема 10. Філософія свідомості	7		2	4	1	Т (2), Д (3), ІРС (2) / 7

Тема 11. Філософія пізнання: гносеологія, епістемологія, методологія	7		2	4	1	Т (2), Д (4), ІРС (2) / 8
Тема 12. Діалектика як теорія і метод	7		2	4	1	Т (2), Д (4), ІРС (2) / 8
Тема 13. Філософська антропологія	7		2	4	1	Т (2), Д (4), ІРС (2) / 8
Тема 14. Соціальна філософія	7		2	4	1	Т (2), Д (4), ІРС (2) / 8
Разом за змістовим модулем 2	42		12	24	6	47 балів
Види підсумкових робіт						
Поточний контроль						80 балів
ІНДЗ						20 балів
Усього годин / балів	90	26	16	42	6	100

*Форма контролю: Т – тести, Д – дискусія, ІРС – індивідуальна робота студента, П – презентація, ІНДЗ – індивідуальне навчально-дослідницьке завдання.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Змістовий модуль 1. Філософія як універсальне знання. Історія філософії

Тема 1. Сутність філософії та її роль у суспільстві

Поняття «філософія». Походження терміну «філософія». Предмет філософії. Соціальні умови та духовні джерела формування філософії. Філософія в умовах тоталітарного й демократичного суспільства. Міфологія, релігія, філософія. Філософські проблеми і дисципліни. Специфіка філософського знання. Філософія як теоретичний світогляд. Філософія і наука. Методи та функції філософії. Філософія в системі вищої освіти.

Завдання для самостійної роботи:

Передумови та джерела виникнення філософії.

Міфологія, релігія, філософія.

Призначення філософії.

Філософія і культура.

Філософія у розвитку особистості.

Тема 2. Історичні типи філософії

Західна та східна моделі (парадигми) філософії. Особливості західної і східної філософських традицій. Відмінності між індійською, китайською та європейською філософіями. Давньоіндійська філософія. Умови формування давньоіндійської філософії. Основні проблеми філософії Давньої Індії. Ортодоксальні і неортодоксальні філософські школи. Веди. Буддизм. Давня китайська філософія. Соціально-політична та етична спрямованість давньокитайської філософії. Конфуціанство. Даосизм.

Завдання для самостійної роботи:

Веданта, міманса, вайшешика.

Санкх'я, ньая, йога.

Конфуціанська етика.

Містичний аспект даосизму.

Моїзм, легізм натурфілософія.

Тема 3. Особливості та фундаментальні проблеми античної філософії

Особливості давньогрецької філософії. Етапи розвитку філософії Давньої Греції. Роль полісної демократії. Поєднання філософії і науки. Натурфілософія як перша історична форма філософії. Проблема субстанції у натурфілософії. Фалес. Піфагор. Геракліт і егейська школа філософії. Апорії Зенона. Демокріт. Класичний період філософії Давньої Греції.. Поворот інтересу мислителів від космосу, світу до людини. Антропоцентризм. Софістика. Сократ. Платон. Арістотель. Філософія епохи еллінізму. Соціальні умови розвитку філософії в Римській імперії. Зміна моделі філософського мислення. Домінування етичної проблематики. Стоїцизм.,Епікурейство. Скептицизм. Неоплатонізм.

Завдання для самостійної роботи:

Мілетська школа філософії.

Елейська школа філософії.

Космологія і етика Демокріта.

Скептицизм про пізнавальні можливості людини.

Проблеми буття у неоплатонізмі.

Тема 4. Філософія середньовіччя та епохи Відродження

Загальна характеристика філософії середньовіччя. Теоцентризм як особливість середньовічного світогляду. Розвиток у межах релігії як спосіб існування та збереження філософського мислення. Особливості філософських концепцій середньовічного суспільства. Патристика – початковий період християнської філософії. Апологетика як рання форма патристики. Відмінності східною і західною апологетикою. Отці Церкви. Схоластика: реалізм і номіналізм. Періоди розвитку схоластики. Вплив філософії Арістотеля. Томізм як розвинута форма схоластики. Дискусія між реалізмом і номіналізмом. Філософія епохи Відродження. Зародження капіталізму як соціально-економічна суть епохою Відродження, Пробудження духовно сформованої особи. Гуманізм епохи Відродження. Концепція двох істин – релігійної і філософської. Вплив Реформації. Геліоцентричне вчення Коперника. Філософська палітра епохи Відродження: пантеїзм, неоплатонізм, неопіфагорейство, арістотелізм, епікуреїзм.

Завдання для самостійної роботи:

Александрійська богословська школа.

Августиніанство.

Телеологія.

Неоплатонізм і пантеїзм епохи Відродження.

Соціальні утопії.

Тема 5. Західноєвропейська філософія Нового часу (XVII – XVIII ст.)

Наукова революція і формування буржуазного громадянського суспільства як чинники розвитку філософії Нового часу. Особливості наукової революції XVI – XVII ст. Проблема методу пізнання. Конкуренція науки і філософії. Метафізика. Наукове пізнання як предмет гносеології. Основні напрями у філософії Нового часу. Англійська філософія XVII–XVIII ст. Емпіризм. Френс Бекон. Метод індукції. Томас Гоббс. Сенсуалізм. Джон Локк. Рационалізм як новий тип філософії Нового часу. Рене Декарт. Механістичний підхід у поясненні світу. Бенедикт Спіноза. Готфрід Лейбніц. Філософія Просвітництва. Культ розуму. Віра в технічний прогрес. Критика метафізики. Домінування механістичного світогляду. Просвітництво і романтизм.

Завдання для самостійної роботи:

Деїзм, дуалізм, пантеїзм.

Проблеми гносеологія у філософії Нового часу.

Соціально-філософська проблематика.

Методи дедукції та індукції у пізнанні.

Вчення про природні права людини.

Тема 6. Німецька класична філософія

Особливості німецької класичної філософії. Гносеологічна і онтологічна проблематика. Критична філософія І. Канта. Зміщення уваги з об'єкта на суб'єкт. Філософія І. Канта. Конструктивний критицизм. Априорні форми. Пізнавальні здатності людини – відчуття, розсудок, розум. Категоричний імператив. Суб'єктивний ідеалізм І. Фіхте. Триахтний цикл творчої діяльності «Я» (теза, антитеза, синтез). Об'єктивний ідеалізм Ф.-В.-Й. Шеллінга. Етапи творчості. Естетична концепція. Система ідеалістичної діалектики Г.-В.-Ф. Гегеля. Система ідеалістичної діалектики. Розвиток абсолютної ідеї. Діалектична логіка. Філософія Л. Фейєрбаха. Антропологічна філософія. Критика релігії.

Завдання для самостійної роботи:

I. Кант і сучасна філософія.
Реал-ідеалізм Й. Фіхте.
Натурфілософія Ф. Шеллінга.
Концепція абсолютного духу Г. Гегеля.
Філософія Й. Гердера.

Тема 7. Сучасна світова філософія

Позитивізм як напрям у філософії. Позитивізм – типовий сцієнтичний світогляд. «Перший» позитивізм. Закон трьох стадій О. Конта. Класифікація наук І. Конта. Виокремлення філософії науки. Г. Спенсер. Концепція еволюції. Махізм і емпіріокритицизм («друга хвиля» позитивізму). Е. Мах. Філософія як методологія наукового знання. Р. Авенаріус. Пізнання як прогресивна адаптація людини до середовища. Конвенціоналізм. Третій позитивізм (неопозитивізм) і аналітична філософія. Віденський гурток. Л. Вітгенштейн. Проблема значення наукових висловів. Верифікація. Аналіз мови як філософський метод. Ірраціоналізм у сучасній філософії. Протиставлення розуму волі, інстинктів, життєвих поривань. Зневіра у гуманістичних засадах науково-технічного прогресу. С. Керкегор. Зміщення уваги з гносеології на етику. Концепція моралі. А. Шопенгауер. Волонтаризм. «Філософія життя». Ф. Ніцше. Діонісівський і аполлонівський складники культури. Переоцінка християнських цінностей. Індивідуалізм. Ідея Надлюдини. Психоаналіз. З. Фрейд. Структура психіки: «Воно», «Я» і «Над-Я». Концепція «творчої еволюції» А.Бергсона. Феноменологія. Е. Гуссерль. Феноменологічна редукція. Інтуїція як метод вивчення свідомості. Концепція інтерсуб'єктивності. Екзистенціалізм. М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, Г. Марсель і А. Камю.

Завдання для самостійної роботи:

Етапи розвитку некласичної філософської думки.
Розуміння і пояснення.
Персоналізм.
Німецька школа філософської антропології.
Структуралізм і постмодернізм.

Тема 8. Українська філософія у контексті світової культури

Особливості та основні етапи розвитку української філософії. Філософська думка у давніх слов'ян і в Київській Русі. Передумови розвитку філософських ідей в українських землях. Оригінальні твори давньоруських авторів. «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона. Климент Смолятич. Феодосій Печерський. Кирило Турівський. Данило Затворник. «Слово о полку Ігоревім». «Повчання» Володимира Мономаха. Філософські ідеї представників українського Відродження. Поширення ідей гуманізму. Юрій Дрогобич. Станіслав Оріховський. Павло Русин. Роль книгодрукування. Острозька колегія. Герасим Смотрицький. Іван Вишенський. Захарій Копистенський. Стефан Зизаній. Кирило Ставровецький. Києво-Могилянська філософська школа. Започаткування професійної філософії. Теофан Прокопович. Стефан Яворський. Інокентій Гізель. Георгій Кониський. Українська філософія класичної доби. Григорій Сковорода, Ідеї кордоцентризму. Три світи і дві натури. Зріднена праця. «Філософія серця» П. Юркевича. Філософія українського романтизму. Світоглядні ідеї діячів Кирило-мефодіївського братства. Історіософія М. Костомарова і П. Куліша. Творчість О. Потебні. Українська філософія у ХХ – на поч. ХХІ ст. Філософія української національної ідеї. Д. Чижевський. Філософія в Радянській Україні. Філософські проблеми в українській філософії поч. ХХІ ст.

Завдання для самостійної роботи:

Специфіка української філософської традиції.
Філософські рефлексії козацьких літописів.
Філософські орієнтири «Руської трійці».
Філософські ідеї у творчості Т. Шевченка.
Філософія української національної ідеї.

Змістовий модуль 2. Філософські проблеми розуміння та пізнання світу і людини

Тема 9. Філософське вчення про буття

Проблематика онтології. Основні поняття онтології. Поняття буття і субстанції. Форми буття. Буття природи. Буття людини. Буття духовного. Буття соціального. Дуалізм і монізм. Філософське і природничо-наукове розуміння поняття «матерія». Філософський зміст простору і часу як форм буття матерії.

Рух як спосіб існування матерії. Форми руху матерії: механічна, фізична, хімічна, біологічна, соціальна. Рух і розвиток.

Завдання для самостійної роботи:

Сутність та існування.
Проблема об'єктивної реальності.
Модуси існування.
Діалектичний метод в онтології.
Основні принципи процесу розвитку.

Тема 10. Філософія свідомості

Проблема свідомості у філософії. Відображення як загальна властивість матерії. Генезис та сутність свідомості. Біологічні передумови свідомості. Суспільна природа свідомості. Мова і діяльність у розвитку свідомості. Свідоме і несвідоме. Структура свідомості. Свідомість і самосвідомість. Знання, емоції, воля, мислення, увага, пам'ять. Структура і форми самосвідомості. Функції свідомості. Творчий характер свідомості.

Завдання для самостійної роботи:

Проблема виникнення свідомості.
Властивості свідомості.
Індивідуальна і суспільна свідомість.
Суспільна свідомість і суспільне буття.
Поняття «дух», «душа», «психіка», «свідомість».

Тема 11. Філософія пізнання: гносеологія, епістемологія, методологія

Філософський аналіз пізнання. Сутність пізнання у філософській традиції. Структура пізнання. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Види пізнання. Життєво-досвідне пізнання. Мистецьке пізнання. Наукове пізнання. Релігійно-містичне пізнання. Чуттєве пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення. Раціональне пізнання: поняття, судження, умовивід. Проблема істини у пізнанні. Об'єктивна істина. Відносна істина. Абсолютна істина. Практика як критерій істини. Методологія наукового пізнання. Поняття методу. Класифікація методів.

Завдання для самостійної роботи:

Логічне й інтуїтивне в пізнанні.

Позанаукове, антинаукове, квазінаукове пізнання.
Основні теорії істини.
Значенні інтуїції у пізнанні.
Системний аналіз в сучасному науковому пізнанні.

Тема 12. Діалектика як теорія і метод

Діалектика. Особливості діалектики. Катешорії діалектики. Одиничне і загальне. Явище і сутність. Зміст і форма. Частина і ціле. Причина і наслідок. Необхідність і випадковість. Можливість і дійсність. Альтернативи діалектики: догматизм, релятивізм, софістика, еkleктика. Історичні форми діалектики. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни і розвиток. Принцип зв'язку. Поняття закону. Принцип розвитку. Зміна, рух, прогрес. Закон єдності і боротьби протилежностей. Закон взаємного переходу кількісних і якісних змін. Закон заперечення заперечення.

Завдання для самостійної роботи:

Зміст категорій «одиничне», «загальне», «особливе».
Кітегорії «кількість», «якість», «міра».
Вчення про категорії в Арістотеля, І. Канта, Г. Гегеля.
Підходи до розуміння причинно-наслідкових зв'язків.
Класифікація видів причин.

Тема 13. Філософська антропологія

Людина як предмет філософії. Основні філософські підходи до розуміння сутності людини. Проблема антропосоціогенезу. Діяльнісна концепція людини. Потреби і діяльність. Інтереси і цілі. Діяльність і активність. Соціалізація. Духовність і сенс життя. Типи обґрунтування смислу життя: гедонізм, аскетизм, евідемонізм, корпоративізм, прагматизм, перфекціонізм, гуманізм. Оптимізм, скептицизм, песимізм. Поняття індивіда, індивідуальності, особистості. Типи відносин особистості і суспільства. Свобода і відповідальність у суспільстві.

Завдання для самостійної роботи:

Моделі людини в історії філософії.
Співвідношення біологічного і соціального в людині.
Структура особистості.
Совість як категорія моральної свідомості.

Проблема штучного інтелекту.

Тема 14. Соціальна філософія

Філософське аналіз походження і сутності суспільства. Підходи до розуміння суспільства. Соціальна структура суспільства: суб'єкт, відносини, інститути, діяльність. Сфери суспільства: економічна, духовна, політична, гуманітарна. Поняття соціального закону. Класифікація суспільних законів. Рушійні сили розвитку суспільства. Революція і еволюція. Концепція самоорганізації соціальних систем. Форми організації суспільного буття. Концепції «відкритого» і «закритого» суспільства. Типологія суспільств. Інформаційне суспільство. Соціальні групи як суб'єкти суспільного розвитку.

Завдання для самостійної роботи:

Духовне життя суспільства і культура.

Об'єктивне і суб'єктивне в суспільному процесі.

Основні цінності суспільства.

Співвідношення термінів «суспільство знань» і «інформаційне суспільство».

Форма панування і форма управління.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Філософія як універсальне знання. Історія філософії

Тема 1. Філософія: коло проблем і роль у суспільстві

1. Поняття «філософія». Предмет філософії.
2. Соціальні умови та духовні джерела формування філософії.
3. Філософські проблеми і дисципліни.
4. Методи і функції філософії.
5. Основні категорії філософії.

Тема 8. Українська філософія

1. Особливості та основні етапи розвитку української філософії.
2. Філософська думка у давніх слов'ян і в Київській Русі.
2. Філософські ідеї представників українського Відродження.
4. Києво-Могилянська філософська школа.
5. Українська філософія класичної доби (Г. Сковорода, романтизм, академічна філософія, П. Юркевич).
6. Українська філософія у ХХ – на поч. ХХІ ст.

Змістовий модуль 2. Філософські проблеми розуміння та пізнання світу і людини

Тема 9. Філософський зміст проблеми буття

1. Поняття буття і субстанції. Дуалізм і монізм.
2. Філософське і природничо-наукове розуміння поняття «матерія».
3. Філософський зміст простору і часу.
4. Рух як спосіб існування матерії.
5. Рух і розвиток. Форми руху матерії.

Тема 10. Філософія свідомості

1. Відображення як загальна властивість матерії.
2. Проблема свідомості.
3. Суспільна природа свідомості.
4. Свідомість і самосвідомість.
5. Структура і форми самосвідомості.

Тема 11. Філософія пізнання

1. Філософський аналіз пізнання.
2. Сутність пізнання у філософській традиції.
3. Чуттєве і раціональне в пізнанні.
4. Проблема істини у пізнанні.
5. Методологія наукового пізнання.

Тема 12. Діалектика як теорія і як метод

1. Діалектика. Альтернативи діалектики. Історичні форми діалектики.
2. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни і розвиток.
3. Закон єдності і боротьби протилежностей.
4. Закон взаємного переходу кількісних і якісних змін.
5. Закон заперечення заперечення.

Тема 13. Філософська антропологія

1. Людина як предмет філософії.
2. Основні філософські підходи до розуміння сутності людини.
3. Проблема антропосоціогенезу.
4. Діяльнісна концепція людини.
5. Духовність і сенс життя.

Тема 14. Соціальна філософія

1. Філософське розуміння походження і сутності суспільства.
2. Форми організації суспільного буття.
3. Концепції «відкритого» і «закритого» суспільства.
4. Типологія суспільств. Інформаційне суспільство.
5. Соціальні групи як суб'єкти суспільного розвитку.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Виконання здобувачами освіти індивідуального навчально-дослідного завдання передбачає підготовку на основі вивченого матеріалу та опрацьованої літератури науково-аналітичної письмової роботи, у якій розв'язується конкретна значуща проблема, що вимагає аргументованого викладу власного бачення досліджуваної проблеми. Обсяг роботи складає 8–10 сторінок (14400 – 18000 знаків, шрифт Times New Roman, розмір 14 пт, міжрядковий інтервал – 1,5, всі поля – 2 см, абзацний відступ – 1,25, нумерація сторінок – вгорі справа.

Структура ІНДЗ: назва теми, ім'я та прізвище автора, вступ, виклад основного матеріалу, висновки, список використаних джерел та літератури.

Тематика ІНДЗ

1. Основні ідеї роботи А. Камю «Міф про Сизіфа».
2. Основні ідеї праці А. Шопенгауера «Світ як воля і уявлення».
3. Складові внутрішнього світу людини у філософії З. Фрейда.
4. Основні ідеї філософії Григорія Сковороди.
5. Основні ідеї праці Х. Ортеги-і-Гасета «Повстання мас».
6. Основні ідеї праці Платона «Держава» і сучасність.
7. Праця Н. Маккіавеллі «Правитель» і сучасність.
8. Антропологічний принцип філософії Л. Фейєрбаха.
9. Культура і цивілізація у філософській концепції О. Шпенглера.
10. Антропоцентризм і гуманізм філософії Відродження.
11. Гуманістична філософія Е. Фромма.
12. Й. Г. Фіхте про призначення вченого і людини.
13. Концепція циклічності цивілізацій у філософії історії А. Тойнбі.
14. Концепція людини С. Керкегора.
15. Критика інтелекту та раціонального пізнання у філософії А. Бергсона.
16. Космоцентризм як основа філософії Стародавньої Греції.
17. Опозиція номіналізму і реалізму у середньовічній філософії.
18. Матерія, простір, час, рух: проблеми розуміння.
19. Суспільство як система, що розвивається: еволюція і революція.
20. Проблема особистості у філософії екзистенціалізму.
21. Проблема несвідомого у філософії З. Фрейда.
22. Проблема існування людства в теорії В. І. Вернадського про ноосферу.

23. Проблеми логіки і теорії пізнання у філософії Аристотеля.
24. Психіка, мислення, свідомість: філософський аналіз .
25. Соціальна філософія французького Просвітництва.
26. Стоїцизм елліністичній і римській філософії.
27. Вчення Платона про державу і суспільство.
28. Теорія суспільного договору у працях Т. Гоббса і Дж. Локка.
29. Філософія нігілізму Ф. Ніцше.
30. Формаційний та цивілізаційний підходи до розуміння розвитку суспільства.
31. Етична теорія І. Канта.
32. Е. Гуссерль про кризу європейської спільноти і філософії.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Змістовий модуль 1. Філософія як універсальне знання. Історія філософії

1. Термін «філософія» походить:

- а) від латинських слів *phileo* – люблю і *sophia* – мудрість;
- б) від грецьких слів *phileo* – люблю і *sophia* – мудрість;
- в) від грецьких слів *phileo* – люблю і *sophia* – життя;
- д) від латинських слів *phileo* – мудрість і *sophia* – люблю.

2. Світогляд – це:

- а) система поглядів на світ і людину;
- б) система узагальнених уявлень про Всесвіт;
- в) сукупність наукових поглядів на ойкумену;
- г) система всіх поглядів на життя людини.

3. Розуміння світогляду полягає у:

- а) зведенні до сукупності певних істин (догм);
- б) не зведенні до сукупності певних істин (догм);
- в) розумінні як сталого і незмінюваного поняття;
- г) розумінні як вроджених поглядів на світ і людину.

4. Філософію і науку поєднує:

- а) прагнення пізнати істину;
- б) прагнення пізнати істину за допомогою уяви й віри;
- в) прагнення визначити істинність релятивним шляхом;
- г) прагнення до практичної форми знання.

5. Розділами філософії є:

- а) аксіологія, логіка, онтологія, геронтологія, гносеологія;
- б) гносеологія, праксеологія, аксіологія етика, естетика;
- в) фонетика, схоластика, ономастика, етика, естетика;
- г) софістика, догматика, онтологія, гносеологія.

6. Основна світоглядна проблема полягає в:

- а) осмисленні людини й космосу;

- б) осмисленні світу та місця в ньому людина;
- в) осмисленні відносин людини з Богом;
- г) Осмисленні ролі вири у житті людини.

7. Розділом філософії, що вивчає історичні типи філософії, є:

- а) філософія історії;
- б) історія філософії;
- в) екзегетика;
- г) герменевтика.

8. Філософія визначає проблему «людина і світ» як:

- а) відношення свідомості до буття, духу до матерії;
- б) відношення свідомості до пізнання, духу до космосу;
- в) відношення мислення до буття, душі до абсолюту;
- г) відношення свідомості до буття, духу до пізнання.

9. Перші філософські школи, вчення виникли у:

- а) Стародавній Індії;
- б) Стародавній Греції;
- в) Стародавньому Єгипті;
- г) Стародавньому Китаї.

10. Вкажіть термін, що виражає пріоритет почуттів над мисленням:

- а) синтетичність;
- б) індивідуалізм;
- в) кордоцентризм;
- г) персоналізм.

11. Філософська думка Київської Русі характеризується:

- а) орієнтацією на онтологічну проблематику;
- б) релігійно-етичною спрямованістю.
- в) систематизацією міфологічних уявлень;
- г) осмисленням гносеологічних питань.

12. Мислителі Києво-могилянської академії досліджували:

- а) матерію, рух, простір і час;

- б) основні закони діалектики;
- в) причинно-наслідкові зв'язки;
- г) роль підсвідомості у поведінці людини.

13. Основоположником української класичної філософії є:

- а) Юрій Дрогобич;
- б) Феофан Прокопович;
- в) Григорій Сковорода;
- г) Тарас Шевченко.

14. Концепцію трьох світів обгрунтував:

- а) Петро Могила;
- б) Григорій Сковорода;
- в) Іван Франко;
- г) Михайло Грушевський.

15. Автором теорії сродної праці є:

- а) митрополит Іларіон;
- б) Іван Вишенський;
- в) Данило Заточник;
- г) Григорій Сковорода.

16. Основоположником філософії мови в Україні є:

- а) Микола Костомаров;
- б) Пантелеймон Куліш;
- в) Олександр Потебня;
- г) Памфил Юркевич.

17. Автором «хутірської філософії» вважається:

- а) Данило Турівський;
- б) Клим Смолятич;
- в) Пантелеймон Куліш;
- г) Тарас Шевченко.

18. Основними проблемами філософії Давнього Китаю були:

- а) духовна природа людини;

- б) морально-етична природа людини та побудови досконалої держави;
- в) вдосконалення кастового устрою суспільства;
- г) побудови системи вдосконалення індивіда.

19. Головне місце в конфуціанстві посідали проблеми:

- а) гносеології та її взаємодія з онтологією;
- б) природа людини, мораль та етика, сім'я, управління державою;
- в) проблеми походження всесвіту;
- г) роль божеств в управлінні державою.

20. Вкажіть найважливіший напрям розвитку філософії Давнього Китаю:

- а) кумраїзм;
- б) фетишизм;
- в) даосизм;
- г) дадаїзм.

21. Вкажіть неортодоксальне вчення у Стародавній Індії:

- а) тантризм;
- б) волюнтаризм;
- в) джайнізм;
- г) хасидизм.

22. «Чотири благородні істини» виражають основні положення:

- а) даосизму;
- б) джайнізму;
- в) буддизму;
- г) кофуціанства.

23. Вкажіть термін, який позначає універсальний космічний порядок:

- а) рита;
- б) майя;
- в) карма;
- г) рама.

24. Вкажіть поняття, яке означає чоловіче, світле й активне начало:

- а) жень;

- б) янь;
- в) дао;
- г) інь.

25. Хто з філософів акцентував увагу на простоті і жив у бочці?

- а) Платон;
- б) Епікур;
- в) Діоген;
- г) Анаксимен.

26. На думку якого мислителя ідеальна держава відповідає структурі душі:

- а) Парменід;
- б) Платон;
- в) Анаксагор;
- г) Сократ.

27. Хто автор твердження про матеріальну побудову світу?

- а) Зенон;
- б) Демокріт;
- в) Епікур;
- г) Сократ.

28. Хто стверджував, що першоосновою світу виступає вогонь:

- а) Ксенофан;
- б) Анаксимандр;
- в) Фалес;
- г) Геракліт.

29. Хто з мислителів є автором твердження про все суще як число?

- а) Ксенофан;
- б) Парменід;
- в) Зенон;
- г) Піфагор.

30. Хто автор ідеї щодо людини як наділеної розумом політичної тварини?

- а) Платон;

- б) Сократ;
- в) Демокріт,
- г) Аристотель.

31. Хто з філософів тверджував, що людина – міра всіх речей?

- а) Горгій;
- б) Сократ;
- в) Протагор;
- г) Епікур.

32. Головною проблемою давньогрецької філософії була:

- а) першооснова людини;
- б) першооснова моралі;
- в) першооснова буття;
- г) першооснова релігії.

33. У чому полягає сутність етичного вчення Епікура:

- а) у необхідності в усьому собі відмовляти;
- б) у потребі жити для блага інших;
- в) у служінні богам і творенні добра;
- г) у насоді життям.

34. Вкажіть ім'я римського філософа, представника стоїцизму:

- а) Плотін;
- б) Сенека;
- в) Ціцерон;
- г) Лукрецій.

35. Основним напрямом середньовічної філософії є:

- а) романтизм;
- б) кордоцентризм;
- в) схоластика;
- г) готика.

36. Хто з мислителів не є представником середньовічної філософії:

- а) Василій Великий;

- б) Іоан Дамаскін;
- в) Августин Блаженний;
- г) Сенека.

37. Вкажіть напрям у середньовічній філософії, представники якого вважали поняття лише іменами:

- а) реалізм;
- б) номіналізм;
- в) суфізм;
- г) натуралізм.

38. Вкажіть вчення, що стверджує про пріоритет волі над розумом?

- а) реалізм;
- б) номіналізм;
- в) томізм;
- г) натуралізм.

39. Найпоширенішою і небезпечною для середньовічного християнства була течія:

- а) гностицизм;
- б) номіналізм;
- в) реалізм;
- г) гілозоїзм.

40. Автором вислову «Мета виправдовує засоби» є:

- а) Ніколо Макіавеллі;
- б) Тамазо Кампанелла;
- в) Томас Мор;
- г) Джорджано Бруно.

41. Філософія епохи Відродження характеризується:

- а) антропоцентризмом і гуманізмом;
- б) теоцентризмом і метафізикою;
- в) ідеалізмом і діалектикою;
- г) метафізикою і діалектикою.

42. Термін «гуманізм» в добу Відродження означав:

- а) моральність, естетичність;
- б) розумність, раціональність;
- в) освіченість і світськість;
- г) набожність і моральність.

43. Творцем геліоцентричної картини світу є:

- а) Миколай Коперник;
- б) Джордано Бруно;
- в) Ніколас Кузанський;
- г) Ніколо Макіавеллі.

44. Мислитель, творчість якого започаткувала філософію Нового часу:

- а) Джордж Берклі;
- б) Бенедикт Спіноза;
- в) Френсіс Бекон;
- г) Джон Локк.

45. Хто автор праці «Критика чистого розуму»:

- а) Рене Декарт;
- б) Тома Аквінський;
- в) Імануїл Кант;
- г) Йоган Фіхте.

46. Хто з філософів Нового Часу належить до раціоналістичного напрямку?

- а) Ісаак Ньютон;
- б) Томас Гоббс;
- в) Джордж Берклі;
- г) Рене Декарт.

47. Який засіб абсолютного пізнання Б. Спіноза вважав універсальним?

- а) думку;
- б) боротьбу;
- в) розум;
- г) свідомість.

48. Хто з філософів стверджував, що природа існує не сама по собі, а для діяльності «Я»?

- а) Йоган Фіхте;
- б) Фрідріх Шеллінг;
- в) Георг Гегель;
- г) Імануїл Кант.

49. Вкажіть мислителя – представника романтизму?

- а) Йоган Фіхте;
- б) Фрідріх Шеллінг;
- в) Георг Гегель;
- г) Людвіг Фейєрбах.

50. Основним напрямом філософії Нового часу є:

- а) раціоналізм;
- б) практицизм;
- в) теоцентризм;
- г) патристика.

51. Концепція трьох сходинок пізнання, за І. Кантом, включає:

- а) мораль, розум, розсудок;
- б) чуттєве споглядання, розсудок, розум;
- в) відчуття в моралі, розсудок;
- г) розум, чуттєве споглядання, відчуття.

52. Вкажіть автора вислову «Мислю, отже, існую»:

- а) Джордж Беркли;
- б) Клод Гельвецій;
- в) Рене Декарт;
- г) Блез Паскаль.

53. Засновником філософського напрямку емпіризму є:

- а) Готфрід Лейбніц;
- б) Френсіс Бекон;
- в) Бенедикт Спіноза;
- г) Рене Декарт.

54. Хто з філософів є автором твердження «Якби Бога не було, його слід було б вигадати»:

- а) Франсуа Вольтер;
- б) Дені Дідро;
- в) Шарль Монтеск'є;
- г) Мішель Монтень.

55. Хто з означених філософів є представниками екзистенціалізму?

- а) Жак Марітен, Етьєн Жильсон;
- б) Мартін Хайдеггер, Карл Ясперс;
- в) Огюст Конт, Герберт Спенсер;
- г) Йоган Фіхте, Фрідріх Шеллінг.

56. Філософ, який обґрунтував цивілізаційний підхід до аналізу суспільства:

- а) Арнольд Тойнбі;
- б) Питирим Сорокін;
- в) Микола Данилевський;
- г) Володимир Вернадський.

57. На думку якого мислителя у розвитку суспільства провідну роль відіграють колективні уявлення:

- а) Юрген Хабермас;
- б) Френсіс Фукуяма;
- в) Еміль Дюркгейм;
- г) Макс Вебер.

58. Процеси самоорганізації та системності вивчас:

- а) синоптика;
- б) синергетика;
- в) фонетика;
- г) генетика.

59. Яка міжнародна організація досліджує глобальні проблеми людства:

- а) Пен-клуб;
- б) Римський клуб;

- в) ЮНЕСКО;
- г) Армія порятунку.

60. Структура особистості, за З.Фрейдом, включає:

- а) «Воно», «Я», «Над-Я»;
- б) «Воно», «Перед-Я», «Пра-Я»;
- в) «Воно», «Свідоме», «Я»;
- г) «Він», «Вона», «Воно».

61. До якого філософського напрямку належать А. Камю, П. Сартр, М. Гайдеггер?

- а) прагматизм;
- б) неотомізм;
- в) екзистенціалізм;
- г) фрейдизм.

62. Автором вчення про ноосферу є:

- а) Володимир Винниченко;
- б) Іван Франко;
- в) Володимир Вернадський;
- г) Михайло Драгоманов.

63. Вчення А. Шопенгауера має назву:

- а) волюнтаризм;
- б) позитивізм;
- в) екзистенціалізм;
- г) «філософія життя».

64. Вкажіть автора концепції Надлюдина:

- а) Артур Шопенгауер;
- б) Серен К'єркегор;
- в) Фрідріх Ніцше;
- г) Зигмунд Фрейд.

65. Стрижні культури за Ф. Ніцше:

- а) діонісівський, аполонівський;

- б) естетичний, етичний;
- в) художній, раціональний;
- г) етичний, аполонівський.

66. Принципи верифікації і фальсифікації обґрунтовує:

- а) неопозитивізм;
- б) фрейдизм;
- в) екзистенціалізм;
- г) інтуїтивізм.

67. За А. Бергсоном, пізнання забезпечується:

- а) інтелектом;
- б) інтуїції;
- в) інстинктом;
- г) свідомістю.

68. Автором вчення про інтуїцію й ідеї неспроможності раціонального знання є:

- а) Едмунд Гуссерль;
- б) Анрі Бергсон;
- в) Еріх Фромм;
- г) Герберт Маркузе.

69. Екзистенціалізму властивий погляд на людину, який відповідає твердженню:

- а) все має випадковий характер, не варто прагнути змін, а сподіватися на удачу;
- б) на вчинки впливають несвідомі бажання;
- в) визначальна роль долі в житті людини;
- г) людина є вільною і відповідає за свої вчинки.

70. Який напрям стверджує, що покликання філософії полягає у ролі загального методу розв'язання проблем мінливого світу:

- а) фрейдизм;
- б) позитивізм;
- в) прагматизм;
- г) неокантіанство.

Змістовий модуль 2. Філософські проблеми розуміння та пізнання світу і людини

1. Онтологія – це:

- а) вчення про розум;
- б) вчення про пізнання;
- в) вчення про буття;
- г) вчення про цінності.

2. Поняття «буття» позначає:

- а) розмаїття властивостей та зв'язків об'єктивної реальності;
- б) властивість об'єктивної дійсності;
- в) відчуття людини стосовно світу;
- г) все, що існує.

3. Вкажіть специфічні категорії онтології:

- а) суперечності, взаємозв'язок, розвиток;
- б) прекрасне, добро, потворне, зло;
- в) поняття, судження, умовивід;
- г) матерія, субстанція, буття.

4. Вкажіть специфічні для гносеології категорії:

- а) протиріччя, розвиток, взаємозв'язок;
- б) добро, зло, прекрасне, потворне;
- в) відчуття, сприймання, поняття, судження;
- г) буття, матерія, субстанція.

5. Вкажіть форму активного ставлення до світу, зміст якої полягає в його осмисленні, зміні та перетворенні:

- а) діяльність;
- б) поведінка;
- в) праця;
- г) рефлексія.

6. Філософи-матеріалісти вбачають духовність людини у:

- а) вірі в божественний промисел;

- б) ставленні до створеного іншими людьми;
- в) прагненні збереження природи;
- г) культурних досягненнях, наукових знаннях.

7. Сутність свідомості полягає у:

- а) відображенні Всесвіту в розумі людини;
- б) відображенні Бога в мозку людини;
- г) ідеальному відображенні матеріального світу в мозку людини;
- д) у розумінні світу як реального буття.

8. Особистість є поняттям, що позначає:

- а) природно-біологічні якості людини;
- б) самотність, неповторність людини;
- в) одиничного представника людського роду;
- г) соціальні якості людини.

9. Вкажіть основний чинник активності, що спонукає до діяльності:

- а) потреби;
- б) ціннісні орієнтації;
- в) совість;
- г) стимули.

10. Ядром та способом існування свідомості є:

- а) емоції;
- б) знання;
- в) мотиви;
- г) несвідоме.

11. Суб'єктивний ідеалізм ґрунтується на визнанні:

- а) свідомості суб'єкта, запереченні об'єктивного існування матеріального світу;
- б) буття суб'єкта, не запереченні об'єктивного існування матеріального світу;
- в) пізнання суб'єкта, наголосу на об'єктивному існуванні матеріального світу;
- г) буття суб'єкта, ідеї існування матеріального світу.

12. Для всіх форм ідеалізму спільним є:

- а) визнання первинності матеріального начала;

- б) переконання про первинність духовного начала;
- в) визнання первинності гносеологічного начала;
- г) визнання дуалізму матеріального і духовного начал.

13. Матеріалізм характеризується зв'язком з:

- а) релігією і міфологією;
- б) теологією і логікою;
- в) наукою;
- г) логікою.

14. Ідеалізм характеризується зв'язком з:

- а) наукою;
- б) вільнодумством;
- в) релігією;
- г) міфологією.

15. Послідовні матеріалісти визнають:

- а) пізнаваність світу;
- б) непізнаваність світу
- в) позаземне начало світу;
- г) існування Бога.

16. Агностицизм стверджує про:

- а) можливість пізнання всього матеріального;
- б) можливість пізнання світу;
- в) неможливість пізнання світу;
- г) неможливість пізнання всього ідеального.

17. Соціальна передумова виникнення ідеалізму полягає у :

- а) відокремленні фізичної і розумової праці у капіталістичному суспільстві;
- б) поділ праці в результаті зміни рабовласницького суспільства класовим;
- в) відокремлення фізичної і розумової праці у класовому суспільстві;
- г) суспільний поділ праці.

18. Культура у суспільстві:

- а) забезпечує прискорення розвитку;

- б) зумовлює гальмування розвитку;
- в) сприяє або прискоренню, або гальмуванню розвитку;
- г) не пов'язана з суспільним розвитком.

19. Вкажіть термін, який позначає спосіб існування у світі:

- а) рух;
- б) субстанція;
- в) атрибут;
- г) матерія.

20. Формами чуттєвого пізнання є:

- а) настрої, емоції;
- б) переконання;
- в) відчуття, сприйняття, уявлення;
- г) бачення.

21. У чому полягає джерело становлення соціальності є:

- а) у знаннях і досвіді;
- б) у вірі й моралі;
- в) у спілкуванні та діяльності;
- г) у природному середовищі.

22. Формами суспільної свідомості є:

- а) етнографія, демографія, географія;
- б) політика, релігія, право;
- в) антропологія, праксеологія, ідеологія;
- г) онтологія, гносеологія, діалектика.

23. Поведінка людини є основою:

- а) філософії;
- б) науки;
- в) релігії;
- г) моралі.

24. Найширшою єдністю протилежностей, якою оперує філософія, є:

- а) матерія, свідомість – об'єктивне, суб'єктивне;

- б) матерія, пізнання – об'єктивне, суб'єктивне;
- в) буття, свідомість – об'єктивне, суб'єктивне;
- г) буття і матерія – свідомість і пізнання.

25. Який із зазначених законів є законом діалектики?

- а) закон виключення третього;
- б) закон заперечення заперечення;
- в) закон трансценденції;
- г) закон тотожності.

26. Визначте сутність філософської антропології:

- а) напрям у філософії, що осмислює проблему людини;
- б) теорія антропогенезу;
- в) антропоморфізм;
- г) теорія антропосоціогенезу.

27. Вищою формою відображення є:

- а) чутливість;
- б) свідомість;
- в) уявлення;
- г) сприйняття.

28. Формами суспільної свідомості є:

- а) міфологія, релігія, філософія;
- б) фетишизм, тотемізм, магія;
- в) філософія, мистецтво, мораль;
- г) магія, міфологія, релігія.

29. Який із варіантів найповніше розкриває сутність пізнання?

- а) цілеспрямоване, активне відображення дійсності у свідомості людини;
- б) чуттєвий образ, форма чуттєвого відображення;
- в) здатність приматів реагувати на подразнення;
- г) процес осмислення дійсності.

30. Основний критерій істини у сучасній версії класичної концепції істини:

- а) несуперечність;

- б) практика;
- в) загальне визнання;
- г) достовірність.

31. Отримання часткових висновків на основі загальних положень – це:

- а) абдукція;
- б) дедукція;
- в) індукція;
- г) конструкція.

32. Типом світогляду, суть якого полягає в абсолютизації позиції індивіда через протиставлення суспільству і світу загалом, є:

- а) персоналізм;
- б) комунізм;
- в) прагматизм;
- г) індивідуалізм.

33. Філософським вченням про цінності є:

- а) аксіологія;
- б) гносеологія;
- в) антропологія;
- г) праксиологія.

34. Вкажіть термін, що позначає вердженням, яке не потребує доведення:

- а) гіпотеза;
- б) інтуїція;
- в) аксіома;
- г) споглядання.

35. Вкажіть поняття, яке виражає цінність людини як особистості, право на свободу, розвиток здібностей:

- а) гедонізм;
- б) гуманізм;
- в) персоналізм;
- г) індивідуалізм.

36. Вкажіть поняття, що виражає міру можливості прояву чогось:

- а) ймовірність;
- б) реальність;
- в) припущення;
- г) достовірність.

37. Яке поняття не стосується раціонального пізнання:

- а) поняття;
- б) судження;
- в) відчуття;
- г) умовивід.

38. Який напрям надає перевагу досвіду у процесі пізнання?

- а) емпіризм;
- б) раціоналізм;
- в) агностицизм;
- г) матеріалізм.

39. Який із висловів виражає суть соціальної стратифікації?

- а) класовий поділ суспільства;
- б) складна нестійка соціальна структура;
- в) поділ суспільства на соціальні прошарки;
- г) суспільний прогрес.

40. Вкажіть термін, що позначає вчення, яке заперечує достовірне пізнання дійсності:

- а) сцієнтизм;
- б) деїзм;
- в) агностицизм;
- г) волюнтаризм.

41. У чому полягає головна причина зміни суспільних формацій?

- а) у протиріччі продуктивних сил і виробничих відносин;
- б) у змінах в культурі;
- в) у діяльності видатних історичних осіб;
- г) у рівні технічного розвитку.

42. Визначте сутність інтуїції:

- а) прояв несвідомого у свідомості;
- б) пізнання, яке ґрунтується на правилах і символах;
- в) властивість фізіології людини;
- г) функція несвідомого.

43. Неадекватним сприйняттям та розумінням дійсності є:

- а) думка;
- б) судження;
- в) омана;
- г) істина

44. Вкажіть термін, що виражає визнання реальності суб'єкта й існування у його свідомості решти світу:

- а) прагматизм;
- б) суб'єктивний ідеалізм;
- в) неотомізм;
- г) позитивізм.

45. Вкажіть термін, що позначає обґрунтованість, доказовість, безперечність знання:

- а) корисність;
- б) ясність;
- в) вірогідність;
- г) системність.

46. Вкажіть термін, що виражає процес засвоєння знань, норм, цінностей як умову формування повноправного члена суспільства:

- а) навчання;
- б) соціалізація;
- в) виховання;
- г) повторення.

47. Вкажіть словосполучення, яке не позначає назву закону діалектики:

- а) єдність і боротьба протилежностей;
- б) заперечення заперечення;

- в) перехід кількості в якість і навпаки;
- г) закон достатньої підстави.

48. Вкажіть поняття, яке позначає існування саме по собі і тотожність самому собі:

- а) атрибут;
- б) субстанція;
- в) модус;
- г) акциденція.

49. Який вид пізнання ґрунтується на відчуттях?

- а) чуттєве пізнання;
- б) логічне пізнання;
- в) іманентне пізнання;
- г) теоретичне пізнання.

50. Вкажіть підхід, який ґрунтується на твердженні, що рушієм розвитку є внутрішні протиріччя:

- а) діалектика;
- б) дуалізм;
- в) гностицизм;
- г) позитивізм.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві.
2. Соціальні умови та духовні джерела формування філософії.
3. Світогляд, його суспільно-історичний характер.
4. Співвідношення філософії з наукою і релігією.
5. Філософські проблеми і дисципліни.
6. Специфіка філософського знання.
7. Методи та функції філософського знання.
8. Філософські категорії у порівнянні з поняттями конкретних наук.
9. Історико-філософський процес.
10. «Основне питання філософії»: різноманіття підходів.
11. Західна та східна моделі (парадигми) філософії.
12. Особливості давньоіндійської філософії.
13. Давня китайська філософія.
14. Основні школи давньогрецької філософії.
15. Філософія античного світу.
16. Теоцентричний характер середньовічної філософії.
17. Полеміка реалізму та номіналізму у середньовічній філософії.
18. Арабська філософія середньовіччя (Авіценна, Аверроес, Аль-Фарабі).
19. Антропоцентризм філософії Відродження.
20. Гуманістична спрямованість філософії Відродження.
21. Наукові революції XVII ст.
22. Проблема методу пізнання у філософії Ф. Бекона і Р. Декарта.
23. Вчення про субстанцію у філософії Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц).
24. Ідеї гуманізму і Просвітництва у філософії XVIII ст. (Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, Ф. Вольтер).
25. Основи теорії пізнання І. Канта.
26. Філософська система Г. Гегеля.
27. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
28. Філософія марксизму.
29. Особливості сучасної світової філософії.
30. Позитивізм та його різновиди.
31. Ірраціоналізм А. Шопенгауера, С. К'єркегора. «Філософія життя» Ф. Ніцше.
32. Філософія психоаналізу і неофрейдизм.

33. Екзистенціально-антропологічні напрями філософії.
34. Ситуація Постмодерну у філософії.
35. Філософська культура Київської Русі.
36. Філософська система Г. Сковороди.
37. Ідеї державотворення у філософській думці України кін. ХІХ – поч. ХХ ст.
38. Українська філософія у ХХ – на поч. ХХІ ст.
39. Проблема буття у філософії.
40. Матерія і рух. Простір і час.
41. Проблема свідомості у філософії.
42. Свідомість як ідеальне буття.
43. Свідомість і самосвідомість.
44. Структура і форми самосвідомості.
45. Суспільна свідомість та її співвідношення із суспільним буттям.
46. Пізнання як предмет філософського аналізу.
47. Чуттєве і раціональне пізнання.
48. Проблема істини в пізнанні.
49. Роль практики в процесі пізнання.
50. Наука і наукове пізнання.
51. Поняття методу і методології.
52. Загальнонаукові методи пізнання.
53. Закон як форма відображення об'єктивного світу і розвитку пізнання.
54. Діалектика як теорія і як метод.
55. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни та розвиток.
56. Закони діалектики.
57. Суперечність як джерело розвитку.
58. Закон єдності й боротьби протилежностей.
59. Закон заперечення заперечення і проблема прогресу й регресу в суспільному розвитку.
60. Категорії «якість», «кількість», «міра» і закон взаємного переходу кількісних та якісних змін.
61. Сутність і явище як категорії діалектики.
62. Категорії можливості та дійсності, їх взаємозалежність.
63. Категорії частини і цілого, їх взаємозв'язок.
64. Категорії необхідності та випадковості.
65. Діалектична єдність категорій змісту і форми.
66. Поняття системи та елемента. Принцип системності в науці.

67. Сутність причинно-наслідкового зв'язку. Детермінізм і фаталізм.
68. Категорії одиничного, особливого і загального та їх взаємозв'язок.
69. Проблема людини у філософії.
70. Основні філософські підходи до сутності людини.
71. Антропосоціогенез. Єдність природного і соціального в людині.
72. Проблема духовності та сенсу життя людини.
73. Становлення концепції діяльнійснї сутності людини.
74. Природа як предмет філософського осмислення.
75. Поняття феномену релігії.
76. Буття Бога у філософській інтерпретації.
77. Мораль як форма суспільної свідомості. Історичність моралі.
78. Культура як спосіб життєдіяльності та міра розвитку людини.
79. Філософське розуміння культури. Проблема типології культури.
80. Людина в суспільній системі: індивід, індивідуальність, особистість.
81. Феномен «відчуження» в марксизмі та екзистенціалізмі.
82. Природа суспільства у філософській традиції.
83. Форми організації суспільного буття.
84. Концепції «відкритого» і «закритого» суспільства.
85. Типологія суспільств.
86. Сучасне інформаційне суспільство.
87. Малі та середні соціальні групи.
88. Великі соціальні групи як суб'єкти суспільного розвитку (класи, нації).
89. Соціальна революція, її об'єктивні передумови і суб'єктивні фактори.
90. Глобальні проблеми сучасності.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Навчальний процес та контроль його результатів регулюється Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях упродовж навчального семестру. Поточне оцінювання передбачає перевірку рівня знань шляхом виконання завдань на практичних заняттях та завдань, передбачених для самостійного опрацювання. Максимальна кількість балів за поточний контроль, що включає перевірку знань, а також виконання ІНДЗ – 100 балів.

Критерії оцінювання виконання завдань на практичному занятті

– 10 балів – завдання виконане у повному обсязі, здобувач використовуються нові поняття, правильно формулюються висловлювання і застосовується вивчений матеріал, аргументується власна точка зору, проявляється творчий підхід до виконання завдань, застосовуються наскрізні вміння (soft skills) упродовж роботи на занятті;

– 8 балів – завдання виконане у повному обсязі, використовуються нові поняття, проте допускаються помилки у їхньому розумінні, а також в інтерпретації навчального матеріалу; аргументується власна точка зору, демонструється достатньо високий рівень засвоєння матеріалом і застосовуються наскрізні вміння (soft skills) упродовж роботи на занятті;

– 6 балів – завдання виконане в неповному обсязі, допускаються помилки в інтерпретації навчального матеріалу; демонструються недостатні навички аргументації власної точки зору у процесі виконання завдань, застосовується усталений підхід до вирішення завдань, виявляється середній рівень засвоєння матеріалу і наскрізних умінь (soft skills) упродовж роботи на занятті;

– 4 бали – завдання виконане в неповному обсязі, допускаються значні помилки в інтерпретації навчального матеріалу; демонструються початкові навички аргументації власного підходу щодо виконання завдань, виявляється початковий рівень засвоєння матеріалу і м'які навички в роботі на занятті;

– 2 бали – завдання виконане в неповному обсязі, допускаються значні помилки в інтерпретації навчального матеріалу; демонструється володіння початковими навичками аргументації власного підходу щодо виконання завдань, виявляється низький рівень засвоєння матеріалу і м'які навички протягом роботи на занятті.

Політика щодо відвідування, термінів здачі завдань та перескладання

Здобувач освіти може відпрацювати матеріал пропущених занять згідно графіка консультацій. Невиконані вчасно поточні завдання здобувач доопрацьовує і складає викладачеві. Перескладання видів робіт для підвищення оцінки за змістовий модуль не дозволяється.

Політика щодо академічної доброчесності

Здобувачі освіти виконують навчальні завдання самостійно на основі принципів академічної доброчесності. Виявлення в ІНДЗ 25% і більше плагіату, передбачає доопрацювання роботи. Перевірка на плагіат здійснюється викладачем за допомогою програмного забезпечення у вільному доступі.

Політика щодо формальної, неформальної, інформальної освіти

Визнаються отримані у неформальній освіті (курси, тренінги, стажування) результати навчання, тематика, обсяг та зміст яких відповідають курсу чи окремим темам освітнього компонента

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль у формі заліку передбачає виконання здобувачами освіти передбачених силабусом видів робіт і відпрацювання навчальних занять складає з сумарну кількість балів, отриманих за роботу на практичних заняттях (80 балів) і за виконання ІНДЗ (20 балів).

Якщо за поточні види роботи протягом семестру здобувач має менше 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості у терміни згідно графіка навчального процесу. Повторне складання заліку можливе двічі – викладачеві і комісії.

Критерії підсумкового оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка	Критерії
90 – 100	Відмінно	Здобувач освіти опрацював увесь курс згідно програми, оперує основними поняттями і вміє їх застосовувати на практиці, здобув компетенції, знання та вміння, розв'язує завдання високого рівня складності
82 – 89	Дуже добре	Здобувач освіти опрацював увесь курс згідно програми, оперує основними поняттями, проте може застосувати більшість положень на практиці, здобув компетенції, знання та вміння, розв'язує завдання високого рівня складності з незначними помилками

75 – 81	Добре	Здобувач освіти опанував 80–90 % курсу згідно програми, оперує більшістю основних понять і може їх застосувати на практиці, здобув окремі компетенції, знання та вміння, розв’язує завдання середнього рівня складності
67 –74	Задовільно	Здобувач освіти опанував 60-70% основного курсу згідно програми, оперує окремими основними поняттями і може їх застосувати на практиці, здобув окремі компетенції, знання та вміння, розв’язує завдання середнього рівня складності з незначними помилками
60 – 66	Достатньо	Здобувач освіти опанував 60% основного курсу згідно програми, оперує окремими основними поняттями і може їх застосувати на практиці, здобув окремі компетенції, знання та вміння, розв’язує завдання середнього рівня складності з допомогою викладача
1 – 59	Незадовільно	Здобувач освіти опанував 60% основного курсу згідно програми, оперує окремими основними поняттями і може їх застосувати на практиці, здобув окремі компетенції, знання та вміння, не розв’язує завдань середнього рівня складності з допомогою викладача

Шкала оцінювання для заліку

Оцінка в балах	Оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Актуальні проблеми філософії ХХ - ХХІ століть: навч. посіб.; за ред. д-ра філос. наук І. В. Карівця. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2021. 239 с.
2. Андрущенко В. П., Волинка Г. І., Мозгова Н. Г. Філософія. Навч. посібн. К.: Каравела. 2023. 368 с.
3. Борейко Ю. Філософія: методичні рекомендації до освітнього компонента / Волинський національний університет ім. Лесі Українки, факультет історії, політології та національної безпеки, кафедра політології та публічного управління. Луцьк, 2024. 49 с.
4. Борейко Ю. Г., Федотова Т. В. Гносеологічний потенціал наукового факту з позицій методології позитивізму. *Наукове пізнання: методологія та технологія*. 2024. Вип. 1 (53). С. 82–87.
5. Запорожченко О. В. Навчальний посібник з філософії з завданнями та тестами. Ізмаїл: РВ ІДГУ, 2019. 256 с.
6. Литвинчук О. В., Муляр В. І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. 403 с. URL:
https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7969/ФІЛОСОФІЯ_ЛИТВИНЧУК_2021.pdf
7. Петрушенко В. Філософія: вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії: навч. посіб. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2014. 594 с.
8. Скринник М., Фльорко Л., Фльорко М. Філософія: навчальний посібник. Львів: Ліга-Прес, 2015. 477 с.
9. Тімченко О. Філософія: навчальний посібник для студентів усіх напрямів підготовки; за заг. ред. О. П. Тімченка. Львів: Растр-7, 2015. 359 с.
10. Філософія: навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів / кол. авторів; кер. автор. кол. А. О. Приятельчук. К.: Вадекс, 2021. 560 с.
11. Філософія: навч.-метод. посібник; за ред. О. М. Городиської, О. О. Дольської; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2024. 200 с. URL:
<https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/47edc8d3-ef42-407c-bd1c-e59b61dbd05c/content>
12. Філософія: підручник / В. С. Бліхар, М. М. Цимбалюк, Н. В. Гайворонюк, В. В. Левкулич, Б. Б. Шандра, В. Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с. URL:

<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4251/1/Бліха%20Філософія%20підручник.pdf>

13. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків: Право, 2023. 424 с.

14. Філософія: теоретичний курс: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / за ред. Я. В. Шрамка. Кривий Ріг: КДПУ, 2021. 265 с. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/4392/1/ФілософіяТК2021.pdf>

15. Філософія: терміни і поняття :навчальний енциклопедичний словник / під ред. В. Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 506 с.

Навчально-методичне видання

Юрій Борейко

Філософія: методичні рекомендації до освітнього компонента

Видається в авторській редакції

Формат 60x84/16.
Гарн. Таймс New Roman.
Обсяг 2,5 ум.-друк. арк.